

# Ce vor elevii și (nu) oferă legea?



## I. Introducere

Ne aflăm într-un punct critic al sistemului de educație, în care cu toții putem afirma nevoia unei reforme de substanță, merită să aducă, pe de-o parte, o schimbare complexă de paradigmă și, pe de altă parte, o actualizare a cadrului legislativ, în așa fel încât să putem beneficia de un învățământ centrat cu adevărat pe nevoile fiecărui elev.

La jumătatea lunii iulie, Ministerul Educației a lansat în dezbatere publică proiectul Legii învățământului preuniversitar, care ar trebui să transpună într-un text legislativ concluziile proiectului Președintelui României, „România Educată”, asumat de Guvern în vara anului 2021. Totuși, după mai multe amânări ale lansării draftului de lege, Consiliul Elevilor consideră că propunerile făcute de Ministerul Educației nu respectă întocmai atât spiritul, cât și litera proiectului „România Educată”, inițiativă care s-a bucurat de o largă participare publică. Ne punem, așadar, semne de întrebare cu privire la modul în care vor fi implementate multe din propunerile proiectului Președintelui României, care ar putea aduce cu adevărat o schimbare de fond în educația românească.

Structurat pe principalele arii de interes pentru sistemul educațional și pentru elevii din România, prezentul document analizează în detaliu conținutul proiectului Legii învățământului preuniversitar, identifică problemele majore și indică, în linii mari, pașii pe care ar trebui să îi urmăm pentru a le rezolva, pentru a ne asigura că interesul superior al elevului va fi întotdeauna respectat. În acest context, în baza acestui raport, Consiliul Național al Elevilor va formula și un set de amendamente, pe care le va transmite pe cale oficială Ministerului Educației și le va supune atenției publice.

## II. Bursele elevilor

Cu precădere în ultimii ani, necesitatea sprijinirii elevilor capabili de performanțe școlare, cât și a elevilor care provin din medii socio-economice dezavantajate, a devenit o problemă stringentă în sistemul de învățământ românesc. Printre măsurile de sprijin folosite la acest moment în educația din România se numără cele patru tipuri de bursă oferite elevilor: bursa de merit, bursa de performanță, bursa de ajutor social și bursa de studiu, acordate conform unor criterii generale aprobate prin ordin al ministrului educației, într-un quantum aprobat anual de Guvernul României, care alocă inclusiv sume din bugetul de stat pentru bursele elevilor.

În proiectul de Lege a învățământului preuniversitar, Ministerul Educației propune o schimbare radicală a modului în care se acordă bursele, punând accentul pe descentralizarea modului de acordare a bursele, punând atât împărțirea resurselor financiare, cât și stabilirea criteriilor de acordare în sarcina consiliilor de administrație ale unităților de învățământ preuniversitar. De asemenea, se stabilesc noi tipuri de burse care vor fi acordate elevilor: bursa de excelență olimpică (împărțită în două categorii), bursa de performanță școlară, bursa socială și bursa profesională.

Elevii reprezentanți salută descentralizarea sistemului de acordare a bursele, pentru că în acest fel vom putea pune mult mai mult accent pe nevoile specifice ale fiecărei comunități școlare.

Deoarece Consiliul Național al Elevilor a lucrat îndeaproape în ultimii ani pentru a asigura acordarea echitabilă a bursele în toate unitățile de învățământ din

România, elevii reprezentanți propun Ministerului Educației următoarele modificări care ar trebui implementate în proiectul de lege:

- Pentru a asigura echitatea în acordarea burselor sociale, este necesară crearea unui „*Fond național al burselor sociale*”, astfel încât acordarea acestui tip de sprijin financiar pentru elevii aflați în nevoie (proveniți din medii socio-economice dezavantajate, sau elevi care suferă de diverse afecțiuni medicale) să fie acordat conform unor criterii stabilite la nivel național, aplicate fiecărei unități de învățământ în mod obligatoriu. Sumele aferente acestui tip de bursă ar trebui să ajungă la unitatea de învățământ prin transfer din partea Ministerului Educației, prin intermediul viitoarelor direcții județene pentru învățământ preuniversitar/DMBIP, fără a se ține cont de modul în care unitățile de învățământ își creionează bugetele. Practic, niciun elev aflat într-o situație de vulnerabilitate, de orice fel, nu ar trebui să fie exclus din lista de beneficiari ai bursei sociale;
- Asigurarea unei formări pentru managerii școlari, astfel încât aceștia să poată desfășura analize de nevoi pentru stabilirea corectă a criteriilor de acordare a burselor, pentru a facilita tranziția de la un sistem centralizat de acordare a burselor la unul descentralizat, care pune mult mai mult accent pe nevoile specifice ale comunității;
- Implementarea obligativității consultării reprezentanților elevilor, ai părinților și ai profesorilor la momentul la care consiliile de administrație decid criteriile de acordare a burselor;
- Implicarea DJIP/DMBIP în avizarea criteriilor de acordare a burselor de la nivelul unităților de învățământ preuniversitar, pentru a putea oferi, dacă e cazul, sprijin.

### III. Transportul elevilor

În sfera măsurilor pe care statul ar trebui să le întreprindă pentru a asigura o reducere a ratei abandonului școlar în România, se numără și asigurarea transportului gratuit pentru elevii din învățământul preuniversitar. De-a lungul anilor, Consiliul Național al Elevilor a atras atenția cu fermitate asupra problemelor reale cu care sute de mii de copii se confruntă atunci când vine vorba despre accesul la educație, fiind privați de unul din drepturile fundamentale pe care cadrul legal (atât cel în vigoare, cât și cel propus de Ministerul Educației în proiectul de lege) le garantează.

Una din soluțiile identificate de elevii reprezentanți pentru a elimina problemele cauzate de vidurile legislative din prezent a fost alocarea unor sume de bani în bugetul de stat, care ulterior să fie virate prin cote defalcate din taxa pe valoare adăugată (TVA) către consiliile județene/CGMB, care au în atribuții încheierea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public cu operatorii de transport care activează pe raza respectivului județ. Salutăm faptul că această propunere a fost preluată în proiectul de lege a învățământului preuniversitar, iar pentru a asigura respectarea interesului superior al elevului, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele recomandări:

- Preluarea propunerilor din proiectul de lege în Legea educației naționale nr. 1/2011, astfel încât elevii să se poată bucura de gratuitate la serviciile de transport inclusiv în anul școlar 2022-2023, până ce noua lege va intra în vigoare;
- Introducerea obligativității pentru consiliile județene de a încheia, până la o dată stabilită, de a încheia contractele de delegare a gestiunii serviciului

public, și stabilirea unor sancțiuni aplicabile decidenților care nu își respectă această obligație;

- Introducerea unor norme suplimentare în textul legislativ, în așa fel încât să se stabilească foarte clar modul în care se va asigura subvenția operatorilor de transport: cine și cum face estimările bugetare pentru consilii județene, stabilirea unei obligații pentru CJ-uri, în așa fel încât aceștia să prevadă, în contractele de delegare a gestiunii serviciului public, faptul că operatorii de transport sunt obligați să asigure gratuitatea pentru elevi.

#### IV. **Suținerea excelenței și admiterea în învățământul liceal**

Una din discuțiile controversate care a apărut în spațiul public imediat după publicarea proiectului de Lege a învățământului preuniversitar a fost reprezentată de introducerea posibilității de organizare a unor examene de „preadmitere” pentru elevii care își doresc să urmeze cursurile colegiilor naționale.

Consiliul Național al Elevilor găsește propunerea ca fiind una inechitabilă și imposibil de acceptat, având în vedere faptul că această schimbare nu face altceva decât să promoveze segregarea și eliminarea principiului egalității de șanse atunci când vine vorba despre înscrierea în învățământul liceal. Este, în mod evident, că avantajati vor fi elevii care provin din mediul urban, care deja urmează cursurile unor astfel de unități de învățământ și care reușesc, prin resursele financiare de care dispun, să performeze pe plan școlar prin intermediul meditațiilor, care au devenit o adevărată industrie în educația românească. Pe parcursul învățământului obligatoriu, oricărui elev ar trebui să i se asigure, non-discriminatoriu și non-competitiv, premisele necesare pentru accesul la un act educațional calitativ.

De asemenea, să nu uităm faptul că examenele cu miză mare au fost criticate inclusiv de experți în educație de la nivel european și internațional, fapt care se regăsește și într-un [raport](#) al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), care a propus adoptarea unor măsuri prin care să se pună mai puțin accent pe rezultatul examenelor care evaluează cunoștințe în detrimentul competențelor și, totodată, pentru a transforma liceele în medii sigure și incluzive pentru toți elevii. Același raport spune, în cuprinsul său, faptul că „O trăsătură a educației în unele țări din Europa de Est și Asia Centrală este că selecția în învățământul secundar superior

**este foarte selectivă** pe plan academic, comparativ cu țările OCDE. Ca atare, elevii de liceu sunt **foarte segregati**. (...) Aceste probleme ridică întrebări cu privire la **echitatea** sistemelor de educație din regiune. Elevii din medii socio-economice avantajate, cu performanțe școlare mai bune, pot concura pentru locuri în licee de prestigiu, în timp ce studenții care provin din medii dezavantajate și care au o performanță scăzută pot fi grupați împreună în alte instituții.”

Elevii reprezentanți consideră că excelența în educația românească ar trebui promovată în cu totul alte modalități, nicidecum prin segregarea elevilor și prin adoptarea unor măsuri menite să sprijine dezvoltarea elitelor, deschizând calea repartizării elevilor care nu reușesc să facă performanță în „restul” unităților de învățământ liceal.

Mai mult decât atât, în ceea ce privește modul în care activitatea colegiilor naționale se desfășoară, este știut faptul că majoritatea rezultatelor elevilor nu se datorează activității pe care cadrele didactice din respectiva școală o desfășoară, ci, mai de grabă, reprezintă rezultatul muncii „în particular”, prin intermediul meditațiilor, care ajung să se substituie activității de la clasă. În acest sens, ne putem pune o întrebare legitimă referitoare la capacitatea acestor școli de a organiza clase de excelență, atât timp cât meritele pe care și le arogă în acest moment nu sunt, de fapt, datorate metodelor de predare-evaluare pe care le folosesc.

Totodată, modelul propus de Ministerul Educației (organizarea concursului de admitere pentru maximum 90% din locuri) ar genera discrepante majore între activitățile pe care le desfășoară cele două tipuri de clase astfel generate - cele de excelență și cele „normale”, fiind astfel promovată evidențierea diferențelor de nivel dintre elevii aceleiași școli/ai diferitelor școli. Consecințele unor astfel de măsuri



ajung să fie suportate, în final, tot de către elevi: măsura ar putea genera stres și stări de anxietate care le pot afecta grav starea de bine și sănătatea mintală.

În acest sens, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele recomandări:

- Păstrarea Evaluării Naționale pentru absolvenții clasei a VIII-a ca modalitate de înscriere în învățământul liceal;
- Calibrarea subiectelor de la Evaluarea Națională, astfel încât să se poată realiza o departajare clară între competențele de care dispun elevii, în baza unor standarde de evaluare bine definite;
- Promovarea și susținerea activității centrelor județene de excelență, care ar trebui să beneficieze de resurse suplimentare (materiale, umane, financiare etc.), în așa fel încât să se poată desfășoara activități care promovează excelența în astfel de unități. Este deja cunoscut faptul că aceste instituții au deja experiență în ceea ce privește pregătirea elevilor capabili de performanță, cât și o credibilitate crescută în teritoriu, care generează rezultate din ce în ce mai bune de la an la an;
- Implementarea obligatorie a centrelor județene de excelență/Centrul pentru Excelență al Municipiului București, a căror activitate să fie ghidată, din perspectivă implementării unor politici menite să asigure excelența, de către Centrul Național de Excelență, propus spre înființare în proiectul legislativ;
- Oferirea posibilității pentru toate unitățile de învățământ liceal să aplice pentru statutul de unitate-pilot de excelență. Este știut faptul că există multe alte licee performante în țară, cu rezultate cel puțin comparabile, dacă nu chiar mai bune decât cele ale unor colegii naționale, dar care, din cauza faptului că nu îndeplinesc criteriile referitoare la vechime, nu pot obține statutul de colegiu

național. Astfel, considerăm inoportună această viziune superficială, care în loc să promoveze excelență la toate nivelurile, nu face altceva decât să o restrângă în scopul îndeplinirii interesul unor grupuri restrânse;

- Oferirea posibilității pentru centrele de excelență de elaborare a unor programe de identificare a elevilor capabili de performanțe școlare înalte, care ulterior să beneficieze de acces la cursurile oferite de aceste instituții;
- Introducerea posibilității de înscriere în clasa a IX-a, fără susținerea Evaluării Naționale și peste numărul maxim de elevi/clasă, pentru elevii care obțin performanțe înalte la olimpiadele naționale (locul I, II sau III). Actuala propunere legislativă restrânge acest drept doar pentru elevii care obțin locul I, însă nu ia în calcul faptul că, de cele mai multe ori, diferențele de punctaj dintre aceste prime trei locuri sunt infime, fapt pentru care nu ar putea reprezenta o departajare clară a olimpicienilor, pe baza competențelor și cunoștințelor pe care le dețin.

## V. Structura examenului de Bacalaureat

La sfârșitul învățământului liceal, elevii susțin examenul de Bacalaureat, de a cărui rezultat depinde înscrierea lor în învățământul superior. Totuși, în forma actuală a acestui examen (adoptată acum mai bine de 20 de ani), elevilor nu le sunt evaluate competențele de bază pe care ar fi trebuit să le dobândească pe parcursul liceului, ci doar un set restrâns de cunoștințe în domeniile a trei discipline, în funcție de profil, fiind ignorat astfel principiul interdisciplinarității și cel al transdisciplinarității. Ca atare, diploma oferită după promovarea examenului nu este recunoscută ca fiind un certificat al competențelor unui absolvent, ci este folosită strict ca un criteriu eliminatoriu pentru înscrierea în învățământul superior, lucru fundamental greșit.

Este important ca la finalul liceului, acel set de competențe de bază pe care toți elevii, indiferent de filiera/specializarea/profilul pe care îl/o urmează să fie evaluate în mod standardizat, printr-un examen care pune cu adevărat accentul pe ceea ce știe să facă absolventul și pe modul în care acesta folosește informațiile acumulate în liceu, mai de grabă decât pe seturi restrânse de cunoștințe. Astfel, propunerea conform căreia Bacalaureatul ar fi adaptat modelelor internaționale, prin susținerea unei probe care evaluează competențele dobândite în toate domeniile atinse de trunchiul comun al planurilor-cadru reprezintă o propunere agreată de Consiliul Național al Elevilor. Totodată, subliniem necesitatea evaluării competențelor lingvistice și a celor digitale, în contextul în care lumea în care trăim este una dinamică, globalizată și care tinde din ce în ce mai mult către digitalizare, cu precădere ca urmare a pandemiei de COVID-19, care a forțat tranziția la activități desfășurate mai mult online.

Nu în ultimul rând, în ceea ce privește proba E propusă în noua structură a examenului de Bacalaureat, care ar trebui să evalueze competențele însușite de elev în disciplinele specifice profilului și specializării, Consiliul Național al Elevilor este de părere că o astfel de evaluare ar trebui să fie obligatorie, nu facultativă, deoarece, deși rolul liceului nu este să te specializeze complet într-un domeniu, ar trebui să sprijine elevii în a își însuși un set de competențe de nivel ridicat în domeniile specifice profilului pe care îl urmează, cu precădere în ciclul superior (clasele a XI-a și a XII-a).

#### **Recomandările Consiliului Național al Elevilor:**

- Asumarea, de către Ministerul Educației, a unui angajament ferm cu privire la măsurile subsecvente care trebuie adoptate pentru a asigura o implementare eficientă a unui nou tip de Bacalaureat: elaborarea unor planuri-cadru și a unor programe care să permită elevilor însușirea de competențe la nivel de bază pentru toate disciplinele din trunchiul comun, și a unor competențe avansate pentru disciplinele specifice profilului și specializării;
- Transformarea probei E din structura propusă a Bacalaureatului în probă obligatorie;
- Asigurarea unei formări continue pentru cadrele didactice, în așa fel încât trecerea de la un sistem de predare-evaluare axat pe cunoștințe la un sistem axat pe competențe să se facă fără niciun fel de problemă, în mod unitar, în fiecare sală de clasă.



## **VI. Incluziune și echitate în educație**

În forma actuală, proiectul de lege conține capitolul "Educația specială și educația incluzivă", în care subiectul educației incluzive sau cel al echității nu este cu adevărat tratat, fiind pus semnul egal între educația incluzivă și educația specială.

Lipsa incluziunii și inechitatea sunt două probleme majore ale sistemului de învățământ din România. Astfel, pentru a avea un act educațional cât mai calitativ, trebuie să acordăm o atenție sporită creării unor condiții care să deservească tuturor nevoilor pe care elevii le au în procesul de învățare, dar și a resurselor pe care administrația publică de la toate nivelurile le oferă, pentru a asigura minimul de echitate pentru toți elevii, indiferent de mediul social din care provin. În acest sens, considerăm că rolului administrației publice locale în buna desfășurare a învățământului preuniversitar este vital analizând rolul pe care aceasta o are în raport cu modul în care școlile își desfășoară activitatea, ținând cont că de-a lungul timpului au fost reclamate situații în care autoritățile administrației publice locale nu au pus la dispoziție resurse necesare pentru funcționarea școlii (financiare, materiale, patrimoniale etc.), fapt care a dus la o îngreunare a procesului instructiv-educativ și, totodată, la o calitate scăzută a actului educațional.

Punerea semnelui egal între educația incluzivă și educația specială (mai ales ținând cont că paradigma din România face ca oamenii să considere unitățile de învățământ special în adevărate „gropi” în care sunt aruncați elevii cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități. Din păcate, o bună parte dintre cetățeni, inclusiv membri ai comunităților școlare, consideră că elevii care se încadrează în aceste categorii nu ar avea ce să caute în învățământul de masă, ceea ce îngreunează și mai tare atingerea obiectivelor pe care ni le propunem cu privire la

creșterea echității în sistem și la asigurarea unei educații incluzive de calitate pentru toți copiii) reprezintă o abatere de la principiile trendurilor internaționale, care încearcă să atragă atenția asupra importanței eliminării oricăror forme de segregare școlară, inclusiv cea cauzată de existența școlilor speciale. Într-o situație ideală, ar trebui să vorbim de integrarea totală a elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități în învățământul de masă, punându-le la dispoziție resurse educaționale și umane necesare care să îi sprijine în parcursul lor educațional.

Nu în ultimul rând, o altă problemă identificată de elevii reprezentanți, cauzată tot de abordarea superficială a capitolului legat de educația incluzivă este faptul că desegregarea nu reprezintă un principiu care guvernează activitatea învățământului educațional. Din aceste motive, suntem de părere că statul este dator să își asume responsabilitatea adoptării unor măsuri menite să elimine orice forme de segregare educațională, de altfel care sunt folosite și în acest moment în multe școli din România (gruparea elevilor în anumite spații școlare/clădiri/bănci/clase în funcție de criterii discriminatorii, precum rasa, etnia, capacitatea de a atinge performanțe, situație socio-economică etc.), care nu fac altceva decât să adâncească și mai tare inechitățile sistemului, creând victime în rândul elevilor.

În vederea asigurării unei educații incluzive de calitate pentru toți elevii, Consiliul Național al Elevilor propune următoarele:

- Rescrierea completă a capitolului V. În acest sens, susținem organizarea unei întreprinderi între specialiștii Ministerului Educației, organizațiile reprezentative ale partenerilor de dialog social și organizațiile cu activitate relevantă în domeniul incluziunii și desegregării educaționale (ex.: UNICEF România, Salvați Copiii etc.);

- Asumarea principiului desegregării școlare ca principiu care guvernează învățământul preuniversitar;
- În virtutea principiului desegregării școlare, considerăm important ca Ministerul Educației să-și asume constituirea claselor/formațiunilor de studiu după principiul distribuției aleatorii elevilor, ca parte componentă a unor politici educaționale unitare și complexe care să conducă la atingerea rezultatului dorit – eliminarea inechităților;
- Este necesară redactarea unei secțiuni speciale care să fie referire la educația incluzivă și ceea ce presupune aceasta raportat la standardele europene, deoarece incluzivitatea și echitatea cuprind o arie mult mai mare de elevi cu diferite nevoi (copii cu deficiențe de auz, de vedere, de vorbire; copii cu dizabilități, copii supradotați; copii veniți din străinătate; copii proveniți din familii cu o situație financiară precară etc.);
- În ceea ce privește programul „Școala din spital”, propunem ca elevii să poată beneficia de cursurile acestui program indiferent de durata spitalizării, așa cum de altfel se menționează și în multiple documente de politică publică la nivel european și internațional;
- Extinderea ariei de participanți la programul de „Învățare remedială” pentru elevii aflați în risc de abandon școlar și/sau risc de părăsire timpurie a școlii;
- Pentru a beneficia de sprijin de calitate, în cadrul programului de „Învățare remedială”, respectiv „Școala după școală”, elevii au nevoie de implicarea unor cadre didactice cu experiență, profesioniste și, mai ales motivate, inclusiv din punct de vedere financiar, astfel că alocarea unor resurse financiare cu această destinație este imperioasă. Proiectul de lege oferă posibilitatea realizării activităților din cadrul programelor în cooperare cu organizații non-guvernamentale, însă în regim de voluntariat.



Având în vedere importanța investirii unor resurse financiare în acest domeniu, propunem eliminarea sintagmei „în regim de voluntariat”;

## VII. Participarea elevilor la luarea deciziilor

Participarea elevilor la luarea deciziilor și în viața comunității școlare a devenit un principiu din ce în ce mai important, asumat la nivel european/internațional. În fond, nu ne putem aștepta ca un sistem, indiferent de natura acestuia, să evolueze și să rezolve problemele comunității pe care o deservește, dacă nu implică în mod real beneficiarii acestuia. De aceea, suntem de părere că școala ar trebui să reprezinte locul în care elevii își însușesc nu numai cunoștințe, cât și competențe care să îi ajute să se integreze în societate și să descurce în viața de zi cu zi. Ca atare, sistemul de educație are datoria de a informa constant elevii cu privire la drepturile și îndatoririle acestora, cât și să le faciliteze exercitarea acestora.

Chiar dacă în toate documentele de politică publică din domeniul educației, inclusiv în proiectul de Lege a învățământului preuniversitar, elevul este menționat ca fiind centrul învățământului preuniversitar, participarea acestora în procesul de luare a deciziilor care îi privesc în mod direct este, de foarte multe ori, formală, sau, mai rău, descurajată de către alți membri ai comunității școlare, care nu înțeleg, pe de-o parte, importanța participării active în procesul decizional și, pe de altă parte, faptul că o democrație se bazează pe punerea în balanță a drepturilor și a responsabilităților.

În acest sens, aducem în discuție [\*un sondaj realizat de U-Report România\*](#), care relevă faptul că **7%** din respondenți nu au auzit despre dreptul copiilor de a participa și de a își exprima opinia cu privire la problemele care îi privesc, în timp ce **36%** spun că doar au auzit vorbinduse despre acest drept. La polul opus, doar **29%** știu ce presupune exercitarea acestui drept, și doar **28%** sunt implicați în promovarea și protejarea acestui drept.

În proiectul de Lege, capitolul participării elevilor este foarte vag atins în textul legislativ. Singura referire la implicarea elevilor în luarea deciziilor este făcută la **art. 89, alin. (5)**, în urma unui amendament transmis de către Consiliul Național al Elevilor. Actuala formă, după propunerea făcută de elevii reprezentanți arată în felul următor: „*Toate deciziile majore sunt luate prin consultarea reprezentanților beneficiarilor primari, respectiv a Consiliului Național al Elevilor*”. Din aceste motive, elevii reprezentanți critică modul în care Ministerul Educației tratează tema participării elevilor și solicită revizuirea textului legislativ, în așa fel încât implicarea acestora în procesul de luare a deciziilor să fie obligatorie.

Pentru a putea creiona starea de fapt, prezentăm rezultatele [Raportului privind implementarea Statutului Elevului la nivel național în anul școlar 2020-2021](#): **40%** dintre elevii participanți nu au fost consultați cu privire la materiile opționale, în timp ce **69,4%** dintre profesorii care au luat parte la consultare declară că în organizarea alegerilor pentru consiliile școlare ale elevilor au fost implicate în mod direct cadre didactice, ceea ce denotă dorința de influențare a activității structurilor de reprezentare a elevilor.

Un pas important pentru a asigura un sistem de învățământ cu adevărat centrat pe elev și pe nevoile acestuia este facilitarea accesului elevilor, prin reprezentanții acestora, la procesele decizionale din sistemul de educație. Participarea activă și consultarea reprezintă elemente cheie ale procesului de elaborare a politicilor destinate elevilor, asigurând o calitate exponențial mai mare. Participarea tinerilor, și implicit a elevilor, văzută ca un proces continuu de implicare a acestora în procesul de luare a deciziilor care îi privesc în mod direct favorizează schimbul de informații și dialogul constant și structurat între factorii de decizie din sistemul de învățământ și beneficiarii direcți ai educației.

În acest sens, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele propuneri și recomandări:

- Asumarea principiului participării elevilor la luarea deciziilor ca principiu care guvernează învățământul preuniversitar;
- Redactarea unei secțiuni noi în cuprinsul legii, intitulată „**Dreptul elevilor la reprezentare**”, care să reglementeze următoarele aspecte:
  - a. statutul de partener al Ministerului Educației, pe care Consiliul Național al Elevilor îl deține;
  - b. obligativitatea înființării consiliilor județene ale elevilor/Consiliului Municipal al Elevilor București (în toate județele și în municipiul București) și a consiliilor școlare ale elevilor (în toate unitățile de învățământ preuniversitar);
  - c. în baza principiului subsidiarității, reglementarea statutului de partener al DJIP/DMBIP pentru CJE-uri/CMEB;
  - d. în baza principiului subsidiarității, reglementarea statutului de partener al conducerii unităților de învățământ pentru consiliile școlare ale elevilor;
  - e. obligativitatea susținerii, de către Ministerul Educației, prin DJIP/DMBIP, a activității Consiliului Național al Elevilor și a substructurilor acestuia.
- Preluarea prevederilor din actuala legislație referitoare la componența comisiilor de concurs pentru ocuparea posturilor de director, director adjunct și director administrativ - introducerea unei prevederi prin intermediul căreia comisiile de concurs să fie obligate să invite la activitățile desfășurate și în toate etapele concursului, cu statut de observator, reprezentanți ai elevilor;

- Invitarea, în mod obligatoriu, a unui reprezentant al elevilor, în comisiile de concurs pentru ocuparea funcțiilor de director general și director general adjunct al direcțiilor județene pentru învățământ preuniversitar/DMBIP. Această măsură ar atrage după sine creșterea gradului de implicare al elevilor în luarea deciziilor, aspect considerat prioritar și de către Uniunea Europeană, prin Strategia de tineret 2019-2027, care își propune „asigurarea faptului că tinerii pot influența în mod adecvat toate domeniile societății și etapele proceselor decizionale, de la stabilirea agendei până la implementare, monitorizare și evaluare, prin mecanisme și structuri accesibile pentru aceștia, Pagină 24 din 34 garantând că politicile răspund nevoilor lor”, dar și „Creșterea participării tinerilor și, prin urmare, a reprezentării echitabile a acestora în procesele electorale, precum și în organismele alese și în alte structuri decizionale, la toate nivelurile societății”, dar și „Creșterea participării tinerilor și, prin urmare, a reprezentării echitabile a acestora în procesele electorale, precum și în organismele alese și în alte structuri decizionale, la toate nivelurile societății”;
- Reglementarea modului de participare a reprezentanților elevilor, ca observatori, în cadrul echipelor de colaboratori ai ANISAC care vor desfășura vizitele de evaluare externă a calității;
- Includerea unui reprezentant al consiliului județean al elevilor/CMEB în componența consiliului de administrație al DJIP/DMBIP, cu statut de observator, având în vedere că direcțiile pentru învățământ preuniversitar devin principalele instituții de la nivel județean care se vor ocupa de asigurarea implementării legislației, creionarea unor politici educaționale la nivel județean, administrarea resurselor educaționale deschise etc. Ca atare, este esențial ca opiniile **beneficiarilor direcți ai actului educațional** să fie luate în considerare în procesul de luare a deciziilor;

- Includerea unui reprezentant al consiliului județean al elevilor în componența consiliului consultativ pentru învățământ preuniversitar, cu statut de observator;

## VIII. Management și guvernanță în sistemul de educație

În sistemul educațional din România, managementul de calitate este, de foarte multe ori, inexistent, din mai multe cauze. Spre exemplu, la nivel național, observăm lipsa unor standarde de calitate pe care ar trebui să le îndeplinească directorii unităților de învățământ sau inspectorii școlari generali (putem discuta despre un „profil al managerului educațional ideal”). Suplimentar, resursele care ar trebui să contribuie la asigurarea unui management calitativ lipsesc: de la resursele umane, la cele financiare și resursele care ar trebui investite în formarea inițială și continuă a managerilor educaționali, de la toate nivelurile - școlar, județean, național.

Una din problemele cu care învățământul preuniversitar din România s-a confruntat de-a lungul timpului este legată de faptul că posturile de directori școlari nu sunt cu adevărat profesionalizate și nu implică dobândirea anumitor competențe din această sferă, motiv pentru care școlile nu sunt guvernate după o serie de competențe de management. În acest sens, salutăm faptul că în proiectul de Lege a învățământului preuniversitar se vorbește mult mai în detaliu despre necesitatea de însușire a unor competențe de bază în domeniul managerial, prin introducerea obligativității urmării unor cursuri de formare în domeniul managementului, cu sprijinul Corpului Managerilor Educaționali și al CNFDCCD.

De asemenea, un alt obstacol care stă în calea atingerii unor rezultate performante din punct de vedere managerial este norma didactică de predare care trebuie îndeplinită inclusiv de personalul didactic de conducere, de îndrumare și de control. Acest fapt contribuie semnificativ la scăderea coerenței actului managerial, întrucât directorul are, pe lângă atribuțiile care îi revin odată cu acest rol, toate îndatoririle pe care le are un cadru didactic (întocmirea planului de lecție, predare,

evaluare ș.a). Deși posibilitatea degrevării de norma didactică a managerilor școlari a fost pusă pe agenda publică de multiple ori în ultimii ani, în cele mai multe cazuri autoritățile fiind de acord cu faptul că degrevarea de norma didactică ar fi soluția pentru a crește calitatea managerială, noul proiect de Lege a învățământului preuniversitar nu vine cu o schimbare reală în acest sens, ci lasă doar posibilitatea de degrevare, așa cum rezultă ea din art. 174, alin. (11): „*Personalul didactic de conducere, de îndrumare și control poate fi degrevat total sau parțial de norma didactică*”.

În altă ordine de idei, ne bucurăm că Ministerul Educației a inclus în textul legislativ funcția de director administrativ, care a reprezentat o solicitare exprimată în mai multe dezbateri publice de către Consiliul Național al Elevilor. Existența acestei funcții ar putea să sprijine echipa managerială formată din director și director adjunct, preluând astfel atribuțiile care țin de gestiunea administrativă (patrimoniu, buget, achiziții etc.) de la aceștia, care, de cele mai multe ori, nu sunt formați și în acest domeniu. Totuși, deși funcția a fost reglementată în noul proiect de lege, nu regăsim menționate atribuțiile pe care directorul administrativ le-ar avea într-o școală, astfel că susținem modificarea textului legislativ pentru a aduce clarificări cu privire la aceste aspecte.

În final, considerăm că un aspect-cheie care ar trebui să se regăsească în managementul educației este transparența și democrația participativă, care, din păcate, așa cum am menționat și anterior, nu reprezintă puncte de interes în forma actuală a proiectului de lege. Dacă ne dorim cu adevărat un sistem eficient, este important să ne asigurăm de faptul că decidenții înțeleg cu adevărat rolul proceselor de consultare și de dialog social, din care ar putea să reiasă soluții eficiente la cele mai stringente probleme cu care educația se confruntă.



Pentru a asigura un management educațional eficient și care să răspundă cu adevărat la nevoile sistemului, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele propuneri și recomandări:

- Degrevarea **totală** de norma didactică a directorilor și directorilor adjuncți, în așa fel încât aceștia să se poată concentra pe coordonarea activităților școlii;
- Explicitarea atribuțiilor directorului administrativ;
- Introducerea unor sancțiuni pentru directorii care nu urmează programe de formare în domeniul managementului educațional. În actualul text legislativ, se prevede obligativitatea urmăririi acestora, însă nu se stipulează și sancțiunile care pot fi aplicate;
- Introducerea obligativității ca profesorii care participă la concursurile pentru ocuparea funcțiilor de conducere din instituțiile care activează în domeniul învățământului preuniversitar să urmeze programele de formare în domeniul managerial ale CNFDCC/Corpului Managerilor Educaționali **înainte de susținerea concursului public**. Această modificare ar asigura profesionalizarea carierei manageriale;
- Creionarea unui „profil al managerului educațional ideal”;
- Organizarea de concurs public, la care să participe, cu statut de observatori, reprezentanți ai elevilor, ai profesorilor și ai părinților, pentru toate funcțiile de conducere din învățământul preuniversitar: director/director adjunct/director administrativ (la nivel școlar), director general/director general adjunct al DJIP/DMBIP, inspector școlar teritorial al birourilor teritoriale ale ANISAC, cât și pentru funcțiile de conducere de la nivelul ANISAC (președinte, respectiv vicepreședinte);
- Pentru evitarea oricăror ingerințe politice la nivelul echipelor manageriale din instituțiile cu activitate în sfera învățământului preuniversitar, propunem ca

funcțiile de conducere din aceste instituții (prezentate și în punctul anterior) să fie incompatibile cu funcția de președinte/vicepreședinte/secretar general/membru al birourilor de conducere ale partidelor politice, la nivel național/județean/local.

## **IX. Asigurarea calității în învățământul preuniversitar**

“Asigurarea calității exprimă capacitatea unei unități de învățământ preuniversitar de a oferi educație, în conformitate cu standardele anunțate. Asigurarea calității este realizată printr-un ansamblu de acțiuni pentru dezvoltarea capacității instituționale, de elaborare, planificare și implementare de programe de studii sau programe de calificare profesională și prin care se urmărește asigurarea încrederii beneficiarilor că sunt îndeplinite standardele de calitate de către furnizorul de educație.” (Proiect Legea învățământului preuniversitar, Art. 200)

După lungi dezbateri cu privire la modul în care ARACIP ar trebui să își desfășoare activitatea, și după o așa-zisă reformă a acestei agenții, proiectul Legii învățământului preuniversitar o desființează și oferă atribuțiile de evaluare externă a calității către Agenția Națională de Inspecție Școlară și Asigurare a Calității (ANISAC), care va înființa birouri teritoriale în toate județele din țară. Acestea din urmă vor menține legătura cu comisiile pentru asigurarea calității de la nivelul unităților de învățământ. Ei bine, activitatea acestor comisii nu a fost întotdeauna una eficientă, majoritatea CEAC-urilor ajungând doar să rescrie, an de an, rapoartele anuale pentru evaluarea calității, fără să propună politici care să crească calitatea actului educațional de la nivelul unităților de învățământ preuniversitar. O simplă redenumire a comisiei nu ar rezolva problema de fond, și anume faptul că membrii acesteia nu sunt formați de experții în evaluarea și asigurarea calității pentru a își duce la îndeplinire atribuțiile care le revin. În acest sens, considerăm necesară organizarea, de către birourile teritoriale ale ANISAC, a unor sesiuni anuale de formare a membrilor comisiilor pentru asigurarea calității din fiecare unitate de învățământ preuniversitar.

Vorbind despre evaluările externe ale calității, trebuie să continuăm tranziția către evaluări externe care să vizeze în mod exclusiv calitatea actului de predare-învățare, și nu verificarea unor munți de documente. Mai mult decât atât, atunci când începem discuția referitoare la ceea ce ar trebui să se urmărească într-o școală pe parcursul unei vizite externe de evaluare, trebuie să ne amintim faptul că persoanele care ar trebui să fie, în mod obligatoriu, consultate și implicate pe tot parcursul acestei activități sunt chiar cei care resimt consecințele problemelor sistemului de educație - elevii, părinții și profesorii. De-a lungul timpului, am putut remarca faptul că prezența partenerilor de dialog social ai Ministerului Educației la vizitele de evaluare externă a adus multiple beneficii, aceștia reușind să pună în lumină adevăratele probleme dintr-o unitate de învățământ și, totodată, să acționeze ca avertizori de integritate. Ca atare, considerăm important ca prevederile din actualul cadru legislativ să fie preluate și în proiectul de Lege a învățământului preuniversitar, astfel încât reprezentanții elevilor, părinților și profesorilor să aibă dreptul de a activa, ca observatori, pe parcursul vizitelor de evaluare externă demarate de ANISAC.

În altă ordine de idei, actuala propunere de organizare a ANISAC prezintă o serie de probleme în raport cu, pe de-o parte, independența organizației, având în vedere faptul că președintele, respectiv vicepreședintele vor fi numiți și eliberați din funcție prin ordin al ministrului educației, nicidecum în baza unui concurs public. Această propunere ar pune sub semnul întrebării competențele în domeniul evaluării calității și în domeniul managementului instituțional al celor care vor ocupa funcțiile de conducere din ANISAC. Dacă ne dorim o instituție cu adevărat performantă, avem nevoie de persoane competente care să o conducă, iar cel mai eficient și transparent mod pentru a elimina aceste riscuri este organizarea unui concurs public.

În final, ne dorim ca ANISAC să devină o instituție independentă de autorități și care să fie ținută departe de orice ingerințe politice. Așadar, suntem de părere că funcțiile de conducere din ANISAC și din birourile teritoriale ar trebui să fie incompatibile cu orice funcție de conducere dintr-un partid politic, la orice nivel (național/județean/local) - președinte/vicepreședinte/secretar general/membru în forurile de conducere.

În vedere creșterii calității actului educațional, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele propuneri și recomandări:

- includerea reprezentanților elevilor, părinților și profesorilor în echipele de evaluare, cu rolul de evaluatori alternativi, cu scopul de a realiza un raport alternativ de evaluare, care să fie anexat raportului final de evaluare;
- organizarea unor sesiuni anuale de formare pentru reprezentanții elevilor, părinților și profesorilor, în colaborare cu organizațiile reprezentative ale acestora cu activitate relevantă la nivel național;
- formularea unor recomandări punctuale în urma fiecărei evaluări externe, specifice fiecărei unități de învățământ, și monitorizarea constantă a implementării acestora, de către inspectorii din birourile teritoriale ale ANISAC;
- introducerea unor criterii de incompatibilitate pentru funcțiile de conducere din ANISAC și birourile sale teritoriale - funcțiile de conducere din aceste instituții să fie incompatibile cu funcția de președinte/vicepreședinte/secretar general/membru în forurile de conducere din partidele politice și toate filialele/organizațiile acestora;
- organizarea unui concurs public pentru ocuparea funcțiilor de președinte și vicepreședinte al ANISAC;

organizarea, în termen de 6 luni de la înființarea birourilor teritoriale ale ANISAC, a concursurilor pentru ocuparea funcțiilor de conducere din această instituție;

- organizarea de către birourile teritoriale ale ANISAC de sesiuni de formare anuale pentru membrii comisiilor de asigurare a calității din unitățile de învățământ preuniversitar.

## X. Finanțarea învățământului preuniversitar

Dacă este un subiect care a marcat dezbaterile publice din domeniul educației în ultimii ani, acela este, cu certitudine, finanțarea inadecvată, care cauzează enorm de multe probleme, cu consecințe grave asupra calității actului educațional. De la imposibilitatea elevilor din mediile dezavantajate de a ajunge la cursuri, până la lipsa infrastructurii și a materialelor didactice necesare, subfinanțarea duce tot mai des la abandonul școlar. Singurul mod prin care acesta poate fi prevenit este prin asigurarea unui învățământ cu adevărat gratuit, în conformitate cu prevederile constituționale. Deși Legea educației naționale prevede încă de 11 ani alocarea anuală a cel puțin 6% din produsul intern brut pentru sectorul de educație, însă toate Guvernele au prorogată prevederea din 2011 și până acum. Adicional, trebuie să atragem atenția asupra faptului că România se află la coada clasamentului Uniunii Europene în privința alocărilor bugetare pentru educație, media europeană fiind **4,7%** din PIB, în timp ce Guvernul României a alocat, în acest an, **2,24%** din PIB.

În noul proiect de lege, se renunță la raportarea la PIB și se începe raportarea la bugetul național consolidat, pragul propus fiind **15%**. Raportându-ne la situația actuală, aprobarea prevederii ar însemna dublarea fondului alocat educației în acest moment. Salutăm propunerea Ministerului Educației, însă ne exprimăm reticenta cu privire la asumarea acestei prevederi de către decidenți. În cazul în care sectorul educațional nu va primi încă din anul 2023 mai multe resurse financiare, niciuna din reforme nu va putea fi implementată cu succes. Este ușor de înțeles că dacă ne dorim reforme de substanță, Guvernul României trebuie să își asume o creștere treptată a alocărilor bugetare, astfel încât, la data intrării în vigoare a legii, implicit anul școlar 2023-2024, sectorul de educație să primească exact atâția bani cât se

propun în textul legislativ, iar orice prorogare a termenului ar însemna o sabotare a învățământului românesc, aflat deja într-un punct critic.

Mai mult, conform [Strategiei privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023](#), Peste **60%** din teritoriul României este considerat zonă seismică, afectând **75%** din populația țării. În acest context, sunt imperioase investițiile în consolidarea structurală a unităților de învățământ, pentru a garanta siguranța și sănătatea educabililor și a personalului școlilor.

Infrastructura școlară nu presupune, însă, doar patrimoniul construit al unităților de învățământ, ci și resursele educaționale de care fiecare școală dispune, precum laboratoare moderne, care să integreze elemente de inteligență artificială și biblioteci școlare care să dispună de un fond de carte calitativ, reînnoit constant, care să răspundă cu adevărat nevoilor de învățare ale elevilor.

Pentru a asigura o finanțare adecvată a sistemului de învățământ, Consiliul Național al Elevilor formulează următoarele propuneri:

- Asumarea, de către Guvern, a unui calendar de creștere treptată a alocațiilor bugetare pentru sectorul de educație;
- Explicitarea criteriilor pentru acordarea finanțării suplimentare pentru unitățile de învățământ;
- Stabilirea unor criterii de finanțare diferențiată pentru unitățile de învățământ din mediile defavorizate, precum rata angajării pe teritoriul UAT-ului din care face parte unitatea de învățământ și venitul mediu/cap de locuitor, pentru a determina nevoile reale ale comunității școlare și, implicit, ale elevilor din respectivele comunități;



- Consolidarea capacității Consiliului Național pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar (CNFÎP), pentru a realiza o analiză riguroasă a nevoilor de finanțare ale unităților de învățământ, pentru a putea stabili în mod real costul standard per elev, care să fie ulterior transmis către Ministerul Finanțelor. În acest fel, vom atinge un buget care răspunde în mod concret nevoilor sistemului, și nu unul dictat de Ministerul Finanțelor;
- Modificarea formulei de calcul a costului standard per preșcolar/elev, adecvarea coeficienților de corecție existenți la nevoile de finanțare și includerea altor coeficienți de corecție care să țină cont de situația socio-economică a familiei, gradul de risc în care se află elevul, etc. Astfel, se va contribui la diminuarea diferențelor și la consolidarea echității în educație;